

ОЦЕНЯВАНЕТО В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

(Ангелова, Т. (2012) „Оценяването в обучението по български език“,
София: Просвета, с финансовата подкрепа на Фонд „Научни изследвания“)

Гергана Дачева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Монографията „Оценяването в обучението по български език“ е изследване, което се очаква от специализираната аудитория от дълги години, тъй като отдавна, на различни научни форуми и в различни проекти, се обсъждат проблемите, свързани с оценяването по български език (и по литература, разбира се, но това е обект на други изследвания). През последните години Татяна Ангелова активно работи по тази тема както като специалист в Катедрата по методика на обучението по български език и литература, така и като координатор и член на различни национални и международни проекти. Сред тях особено впечатление прави работата ѝ като национален координатор на PIRLS 2006 за оценяване на постиженията в образованието (начална степен). Както може би вече става ясно, авторката има богат професионален опит (теоретичен

и практически), свързан с проблематиката на оценяването в обучението по български език. Затова и монографията ѝ има приносен характер, тъй като е първото системно изследване върху проблемите на оценяването.

Монографията се състои от увод, пет глави, заключение, приложения и библиография в обем от 227 страници.

В увода Татяна Ангелова набелязва нерешените проблеми в обучението по български език в съвременния образователен контекст, като сред тях откроява необходимостта от изследване на постиженията на учениците в овладяването

на българския език и усвояването на нормите на книжовния език като представителна форма на националния език. Необходимата обратна информация служи за вземането на методически решения от страна на учителите, експертите, директорите при реализирането на учебния процес. Затова в изследването е обърнато основно внимание на външното оценяване по български език. Особено важен е и въпросът за валидността в оценяването, като за тази цел е необходимо да се направи и съпоставка с резултатите от международните изследвания PIRLS и PISA, в които България участва.

В провежданите дискусии през годините става ясно, че валидността е ключово понятие, което включва анализирането на външното и вътрешното оценяване, както и на нормативното и формиращото оценяване. Отговорите на тези въпроси се търсят и в диахронен план, като са разгледани статии от сп. „Училищен преглед“ от началото на миналия век. Този аспект допринася за изграждането на по-цялостна картина на оценяването, като показва, че поколения наред у нас се интересуват от теоретичните и практическите насоки на оценяването по български език.

В първа глава Татяна Ангелова представя обекта, предмета, целите и задачите на изследването, както и изследователските процедури, които следва. Авторката посочва като основен изследователски проблем как валидността да стане ключова категория за оценяването в обучението по български език като първи език в средното училище. Хипотезата на Татяна Ангелова е, че ако валидността стане ключова категория за оценяването в обучението по български език, то тогава ще може да бъде намерена пресечна точка между резултатите от международните изследвания в областта на грамотността, външното и вътрешното оценяване по български език, за да се управлява качеството му. Тази пресечна точка е разбирането, че промените в оценяването по български език водят до промени в обучението по български език. В тази връзка изследователските процедури включват анализ на данни от изследването PIRLS 2006 за грамотността, разбирана като умението за четене при десетгодишните ученици; анализ на данни от националното изследване за външно оценяване (4. клас) в периода 2007 – 2011 г.; анализ на експертни оценки на писмени ученически текстове, направени от студенти; контент-анализ на методически разработки на учители, обучавани да прилагат формиращо оценяване; анализ на документи (доклади от външно оценяване, проекти за вътрешно оценяване, изпитни програми).

Във втора глава Татяна Ангелова представя своите виждания за оценяването и измерването в обучението по български език, типовете оценяване и процедурите, свързани с него. Подробно и критично са разгледани мненията и предложенията на различни утвърдени изследователи в областта на оценяването и измерването, като авторката формира и собствени приносни тези по проблемите, които се дискутират в научната област. Авторката формулира и се-

риозни изводи в края на главата, свързани основно с формиращото оценяване и неговите предимства. Предложени са и подробни процедури за оценяване с множество примери. Представени са и диахронни аспекти на оценяването, свързани със сп. „Училищен преглед“, като са разгледани вижданията за понятия като проверка и оценка, изпитна система, преподаването по български език, цифровата оценка на успеха на ученика и много други проблеми, свързани с образованието изобщо и с обучението по български език – в частност.

Трета глава представя акцента в изследването на Татяна Ангелова по посока на валидността на оценяването в обучението по български език, като разглежда в детайли проблемите, свързани със съдържателната и конструктивната валидност, както и с теоретичните подходи в източниците на български и английски език. Особен интерес представляват както прегледът на различните мнения на авторитетни учени от цял свят по проблемите на валидността, така и примерите от факторния анализ.

В четвърта глава авторката представя подробен анализ на международните изследвания PIRLS и PISA с множество примери.

Пета глава анализира резултатите от външното оценяване по български език и поставя проблема за валидността на оценяването.

В заключението авторката поставя ключови въпроси по отношение на оценяването по български език и предлага пътища за решаването им.

Приложенията включват данни от международното изследване PIRLS 2006; спецификации, курсови работи на студенти, обучавани в оценяване по български език; методически разработки на учители от страната върху формиращо оценяване.

Изключително полезна е и библиографията, която включва важни изследвания на български и чужди автори, посветени на изложената от авторката проблематика.

Авторката дава своя принос за концептуализация на понятия като валидност, външно оценяване, вътрешно оценяване, формиращо оценяване, като очертава тяхната специфика в обучението по български език. Основен изследователски въпрос е как оценяването в обучението по български език да стане валидно, за да се подобри качеството на обучението по български език. За целта Татяна Ангелова подлага на анализ данни от авторитетни международни изследвания на постиженията в образованието PIRLS'2006 (на което е координатор за България) и PISA'2009, данни от националното външно оценяване по български език и литература. Приносен характер има типологизирането на процедурите и форматите за оценяване в обучението по български език, като се използва богат илюстративен материал. Критично са изведени ключови проблеми при създаването на стандарти за оценяване или така наречените прагове при критериално оценяване по български език при преминаване от начален към гимназиален етап. Зрелостта на изследователката проличава както при пред-

ставянето теоретическите идеи, така и при приложението им с практическа значимост за обучението по български език и за оценяването. Авторката прави и критична съпоставка на двете международни изследвания, като подчертава различния им характер, философия и цели. В тази връзка обосновава и причините за високите резултати на учениците в едното и по-ниските резултати в другото изследване.

Монографията представя едно от най-интересните изследвания в областта на оценяването като цяло и на оценяването по български език – в частност. Книгата е ценен източник на информация както за специалисти по методика на преподаването по български език, преподаватели в средното училище, така и за широк кръг читатели.

ASSESSMENT IN BULGARIAN LANGUAGE TEACHING

Assoc. Prof. PhD Gergana Dacheva

✉ Department Bulgarian Language
Faculty of Slavic Studies
Sofia University
e-mail: gdach@abv.bg